

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

*(консолідована версія від 20.02.2019)
щодо окремих аспектів проекту закону України
«Про освіту дорослих» (в ред. від 18.11.2018р.)*

Київ- 2019

Аналітична записка підготовлена під егідою Української сторони Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС за сприяння Європейського Союзу і Міжнародного фонду «Відродження» у рамках проекту «Громадська синергія». Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю авторського колективу і не обов'язково відображає точку зору Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження».

Автори:

Олена Лазоренко - к.ф.н, старший науковий співробітник ІФ НАНУ, президент [ГО «Жіноча Професійна Ліга»](#).

Родіон Колишко - к.ю.н., директор [ГО «Інститут професійних кваліфікацій»](#).

Також авторами даного документу був розроблений [аналітичний звіт](#) дослідження (жовтень 2018 р.) з теми політики навчання дорослих в Україні, який представляє собою аналіз вітчизняних і європейських політик у сфері освіти і навчання дорослих за певний період часу. Наводиться аналіз комплексу міжнародних зобов'язань України, які також впливають на активізацію розроблення і впровадження політики освіти і навчання дорослих в країні.

Рекомендації та варіанти щодо нової політики навчання дорослих, як на національному, так і місцевому рівні, а також гендерної рівності в українській політиці навчання і освіти дорослих, які були запропоновані авторами дослідження (Колишко Родіон, Лазоренко Олена. [Аналітичний звіт “Якою має бути політика навчання дорослих в Україні?”](#) - Київ, «Проект «Громадська синергія», 2018. – 52с), були обговорені з зацікавленими сторонами, серед яких громадські експерти з організацій громадянського суспільства, які входять до робочих груп [УС ПГС](#) з Києва, Львова, Житомиру, Хмельницького, Бахмату, Кременчука, і представники органів влади, під час практичного семінару 24 вересня 2018 [«Політика навчання дорослих як шлях реалізації євроінтеграції України та Цілі Сталого Розвитку № 4»](#) у м. Києві. Звіт практичного семінару 24.09.18 [онлайн](#), [фото на Facebook сторінці](#) та його [відео](#) на YouTube каналі.

Підготовлені також англійські версії короткого звіту практичного семінару, які оприлюднені на [сайті організаторів](#) та [кампанії ООН щодо Глобального Дня Сталого Розвитку](#) (Global Day to #Act4SDGs) і короткий огляд аналітичного звіту дослідження (Olena Lazorenko, Rodion Kolysko. [What adult learning policy should be in Ukraine?](#) – Kyiv, 2019).

Зміст

Назва розділу	Стор.
Вступ	3
Загальна характеристика законопроекту	5
Проблемні аспекти законопроекту	5
Щодо уточнення назви законопроекту	5
Щодо преамбули законопроекту	7
Щодо розширення та уточнення визначень термінології законопроекту	8
Щодо державної політики у сфері освіти дорослих	8
Повноваження органів у сфері управління системою освіти дорослих	8
Структура системи освіти дорослих	9
Професійні стандарти	11
Провайдери надання послуг в системі освіти дорослих	11
Учасники освітнього процесу освіти дорослих	11
Права та обов'язки осіб, які навчаються в системі освіти дорослих	11
Права і обов'язків працівників системи освіти дорослих	11
Права і обов'язки юридичних та фізичних осіб, які надають освітні послуги неформальної освіти	11
Форми і види навчання в системі освіти дорослих	11
Щодо включення нового розділу в проект ЗУ: РОЗДІЛ IV. Неформальна і спонтанна освіта та навчання дорослих (10 нових статей)	11
Підтвердження та визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та інформальної (спонтанної) освіти	11
Фінансування системи освіти та навчання дорослих	12
Джерела	13
Додаток. Порівняльна таблиця до проекту ЗУ від 28.01.2019	14-56

Вступ

Консолідована аналітична записки підготовлена на базі двох аналітичних записок за авторством Олени Лазоренко, старшого наукового співробітника ІФ НАНУ\Президента ГО «Жіноча Професійна Ліга» і Родіона Колишко, директора ГО «Інститут професійних кваліфікацій» (разом вони є громадськими експертами УС ПГС) від **14.12.2018** та їхніх спільних коментарів від **28.01.2019** до порівняльної Таблиці варіанту проекту ЗУ «Про освіту дорослих» від 18.11.2018 і 4.01.2019.

Предметом розгляду в означених аналітичних записках є робочі матеріали отримані 23.11.2018 засобами електронного зв'язку від Ігоря Балуби, керівника експертної групи з питань освіти дорослих і педагогічної освіти Директорату вищої освіти і освіти дорослих Міністерства освіти і науки України. А також узагальнені матеріали до проекту Закону України «Про освіту дорослих» (у робочій версії МОН України від 18.11.2018), надіслані електронною поштою **26.11.18** від Тетяни Панченко, Державного експерта з питань освіти дорослих і педагогічної освіти Директорату вищої освіти і освіти дорослих Міністерства освіти і науки України (МОН України).

Підставою для надання дорадчої допомоги став лист за підписом Ю.М.Рашкевича, заступника Міністра МОН України №1\11-13658 від 6.12.2018 та Наказ МОН України № 796 від 20.07.2018 «Про внесення змін у додатку до Наказу МОН № 30 від 12.01.2018» про включення до складу робочої групи з МОН України з розроблення проекту Закону України «Про освіту дорослих» О. Лазоренко та Р. Колишка. Підставою включення експертів до складу зазначеної робочої групи були з пропозиції, розроблені в робочій версії аналітичного дослідження, яке на теперішній час вийшло друком: Колишко Родіон, Лазоренко Олена. *Аналітичний звіт “Якою має бути політика навчання дорослих в Україні?” - Київ, «Проект «Громадська синергія» , 2018. – 52с.¹).*

Джерелами консолідованої аналітичної записки є резолюція Європейської Ради щодо консолідованої політика ЄС у секторі навчання дорослих

¹ Колишко Родіон, Лазоренко Олена. Аналітичний звіт “Якою має бути політика навчання дорослих в Україні?”- Київ, «Проект «Громадська синергія» , 2018. – 52с. [Електронний ресурс] http://lpw.org.ua/ua/adult_education/researches_on_AE/Adult_Learnng_2018/ або

https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/yakoyu-maye-buty-polityka-navchannya-doroslyh-v-ukrayini/?utm_source=2+Platforms&utm_campaign=9e6dd14728-EMAIL_CAMPAIGN_2018_10_10_04_41&utm_medium=email&utm_term=0_b6161b6f18-9e6dd14728-89869197

«Європейський порядок денний щодо навчання дорослих»² (англ. The European Agenda for Adult Learning (EAAL), статті Угоди про Асоціацію Україна-ЄС щодо освіти та освітньої статистики³, Цілі Сталого Розвитку до 2030, ЮНЕСКО дослідження (UNESCO 2016 Global Report on Adult Learning and Education (GRALE). Відібрані новітні пропозиції європейських⁴ та українських⁵ експертів щодо цієї теми.

З прийняттям у 2017 р. Закону України «Про освіту» (05.09.2017р.)⁶, освіта дорослих набула свого актуального визначення і розуміння. Так, статтею 10 ЗУ «Про освіту» серед визначено, що невід'ємними складником освіти є освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта. Даний складник розкривається у ст. 19 ЗУ «Про освіту» і має наступні складові:

- післядипломна освіта;
- професійне навчання працівників;
- курси перепідготовки та/або підвищення кваліфікації;
- безперервний професійний розвиток;
- будь-які інші складники, що передбачені законодавством, запропоновані суб'єктом освітньої діяльності або самостійно визначені особою.

Сьогодні можна стверджувати, що незважаючи на відсутність цілісного законодавчого регулювання системи освіти і навчання дорослих, окремі її елементи, зокрема:

- «професійне навчання працівників » і «неформальне професійне навчання працівників»⁷,
- ваучер для підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці⁸,

² European Union (2011). Official Journal of the European Union: Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2011.372.01.0001.01.ENG

³ Щодо освітньої статистики у сфері навчання дорослих: Section V "Economic and sectoral cooperation" of the **Association Agreement between Ukraine and the European Union**, and Annex XXIX to the AA (in accordance with article 486 of the AA) Regulation (EC) No 452/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 concerning the production and development of statistics on education and lifelong learning.

⁴ Матеріали TAIEX Expert Mission on Education Statistics (вони фокусувалися на навчанні протягом життя та навчанні дорослих, включали експертів з Латвії та Італії, які були у Києві **14 – 16.11.2018**) та рішення від **4.12.2018** директорату Освіти, молоді, спорту та культури ЄК про проведення національних консультацій про «Europe 2020 strategy and the "Future of Learning"»

⁵ Напрацювань українських експертів - мова йде про матеріали заходів- dvv international **2.11.2018** (у додатку до листа Балуби І.), Семінар «Політика навчання дорослих як шлях реалізації євроінтеграції України та цілі сталого розвитку № 4», який організували ГО «Жіноча Професійна Ліга» та ГО «Інститут Професійних Кваліфікацій» під егідою УС ПГС за підтримки проекту «Громадянська синергія» **24.09.2018** http://lpw.org.ua/ua/adult_education/ https://drive.google.com/open?id=1UxSou5X4mM_Y2dOTNEv1uwhCWEF-Q8xj

⁶ <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>

⁷ Закон України «Про професійний розвиток працівників» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>

⁸ Постанова КМУ від 20 березня 2013 р. № 207 «Про затвердження Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF>

- підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації безробітних з урахуванням поточної та перспективної потреб ринку праці, що здійснюється Міністерством соціальної політики України (Мінсоцполітики) та Державною службою зайнятості⁹,
- регулюються на різному рівні нормативних актів.

Комплексне регулювання системи освіти і навчання дорослих має вирішити відповідний закон з робочою назвою «Про освіту дорослих», підготовку якого Міністерство освіти і науки України (МОН) за підтримки Німецької асоціації народних університетів (dvv International) офіційно розпочало у 2017р.

Загальна характеристика законопроекту

Версія законопроекту «Про освіту дорослих» у редакції 2018р. дозволяє зробити наступні висновки:

Законопроект в цілому визначає сферу регулювання освіти дорослих в Україні, окреслює мету та завдання майбутньої системи освіти дорослих в Україні;

Проект акту окреслює систему органів управління сферою освіти дорослих, визначає завдання системи освіти дорослих та її структуру;

Законопроект закріплює систему провайдерів освіти дорослих, передбачає можливість визнання результатів навчання, здобутих у системі освіти дорослих (у т.ч. шляхом неформальної та інформальної (спонтанної) освіти) у системі формальної освіти;

Окремо виділені джерела і можливості фінансування системи освіти дорослих.

Проблемні аспекти законопроекту

Аналіз дозволяє виділити наступні основні проблемні моменти законопроекту, вирішення яких має суттєво вплинути на його структуру і зміст.

Щодо уточнення назви законопроекту.

Проект ЗУ має назву «Про освіту дорослих» (у версії від 18.11.18). Для уточнення цієї назви має сенс підкреслити наступне.

В Україні є зобов'язання щодо імплементації норм Угоди про асоціацію з ЄС у рамках також гармонізації українського та європейського законодавства. В ЄС *консолідована політика у секторі навчання дорослих має назву «Європейський порядок денний щодо навчання дорослих»*¹⁰ (англ. The European Agenda for Adult Learning (EAAL)). Також існують ціла низка міжнародних документів, які

⁹ Закон України «Про занятість населення» <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/paran274#n274>

¹⁰ European Union (2011). Official Journal of the European Union: Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2011.372.01.0001.01.ENG

роблять акцент саме на «навчанні дорослих» або на «освіті та навчанні дорослих» як складової навчання протягом життя. Це ст. 433 Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС та пріоритету 18 Східного Партнерства до 2020р; ЮНЕСКО Hamburg Декларація, 1997 та Belem Платформа Дій 2009 , ЮНЕСКО Рекомендації з питань навчання та освіти Дорослих 2015; Цілі Сталого Розвитку до 2030 (ЦСР №4) від 2015р.

Терміни «освіта дорослих» та «навчання дорослих» мають різне змістове навантаження. Якщо у проблематиці «освіти» робиться наголос на власне *освіту та виховання* (обидва яке перекладається англійською терміном «Education»), то проблематика *навчання дорослих* (англійською терміном «Adult Learning») включає також напрямок **розвитку**, який притаманний неформальному та спонтанному навчанню дорослих. Пропонуються наступні визначення термінів:

Освіта дорослих - складова навчання впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки.

Навчання дорослих – це процес особистого та професійного розвитку дорослої людини, спрямований на забезпечення здоров'я та благополуччя дорослої людини, її працевлаштування, залучення до активного соціального і суспільного життя, сприяння економічному розвитку суспільства.

У національному законодавстві існує визначення терміну «**неформальне навчання дорослих**» у ЗУ «Про професійний розвиток працівників».

Рекомендації з питань навчання та освіти дорослих (RALE) є знаковим зобов'язанням держав-членів ЮНЕСКО (Україна є членом) щодо сприяння та зміцнення навчання та виховання дорослих (ALE). Прийнятий у 2015 році, RALE визначає принципи та цілі для ALE, а також визначає конкретні способи, якими країни можуть досягти прогресу. Див. <http://uil.unesco.org/adult-education/unesco-recommendation/unesco-recommendation-adult-learning-and-education-2015>

За визначенням ЮНЕСКО «Рекомендацій з питань навчання та освіти дорослих», 2015 (п.8) в українському неофіційному перекладі йдеться: «Метою навчання і освіти дорослих є забезпечення людей необхідними можливостями для здійснення і реалізації своїх прав і контролю над їхніми долями. Воно (навчання дорослих) сприяє особистому та професійному розвитку, тим самим підтримуючи більш активну залученість дорослих до свого суспільства, громади та середовища. Це сприяє сталому та всеохоплюючому економічному зростанню та перспективам гідної праці. Таким чином, воно є найважливішим інструментом у подоланні бідності, покращенні здоров'я та благополуччя та сприянні сталому розвитку суспільства».

Враховуючи зазначене, пропонуємо назву проекту закону України викласти у редакції «**Про освіту та навчання дорослих**».

В залежності від назви законопроекту потребує *уточнення його мета* (див. порівняльну таблицю у додатку).

Щодо преамбули законопроекту.

Освіта дорослих (андрагогіка) відрізняється від освіти дітей і молоді (педагогіка) (Малколм Ноулз\ Knowles, 1962; 1970; Beder\ Бедер, 1989). **Розбіжності можна підсумувати у п'яти основних припущеннях** (Merriam, 2001). По-перше, доросла людина, яка навчається має свою власну самоідентифікацію та може керувати своїм навчанням. По-друге, дорослі вже мають життєвий досвід, різноманітні життєві враження та можуть на його спиратися при розгляді учбових ситуацій. Ноулз (1975) запропонував: "Ми повинні навчитися з усього, що ми робимо; ми повинні використовувати кожен досвід як "навчальний досвід". По-третє, навчальні потреби тісно пов'язані з соціальними потребами та вирішенні завдань, які пов'язані з соціальними ролями дорослої людини. По-четверте, дорослий учень є сконцентрований на розв'язанні проблемних питань та зацікавлений в як скорішому застосуванні знань на практиці. По-п'яте, дорослі люди при навчанні здебільше мотивуються внутрішніми, а не зовнішніми чинниками.

Отже, п'ять основних відмінностей навчання дорослих сконцентровані в присутності у дорослих *1)самооцінки, 2)досвіду навчання 3)готовності до навчання 4)проблемне –орієнтованому навчанні 5) мотивація до навчання*. Ці припущення є певним узагальненням відмінностей, адже не всі дорослі люди, які навчаються, відповідають основним припущенням, а також не для всіх молодих учнів ці припущення є антитезою¹¹.

Враховуючи зазначене пропонується додати до Преамбули положення про базові принципи навчання дорослих, зокрема: *1) Дорослі повинні брати участь в плануванні і оцінці свого навчання. 2) Досвід забезпечує основу для навчальної діяльності. 3)Дорослі найбільше зацікавлені у вивченні предметів, які мають безпосереднє відношення і вплив на їх роботу або особисте життя. 4)Навчання дорослих орієнтоване на проблеми, а не на контент. 5) Базувати на принципі рівності можливостей (наприклад, у такій трактовці) – «Навчання дорослих має бути соціально справедливим, що гарантує рівні права та можливості для людей незалежно від статі, раси, національності, мови, походження, соціального статусу, віри, переконань та ставлення, віку дорослої особи, сексуальної орієнтації, інвалідності, віросповідання або атеїстичних поглядів. Ці принципи забезпечують доступність освіти та постійного навчання для кожної людини, сприяють розвитку існуючих компетенцій, кваліфікації або придбання нових».*

¹¹ Ці тези щодо базових принципів навчання дорослих були виголошені у доповіді д-р О.Лазоренко «Філософія навчання дорослих у сучасному суспільстві» під час виступу на науковій конференції присвяченій 100-річчю НАН України «Філософія в академії: досягнення, проблеми, перспективи», 6.11.2018, ІФ НАНУ, Київ.

Щодо розширення та уточнення визначень термінології законопроекту (ст.1)

Для цілей законопроекту пропонуються наступні терміни:

- Доросла особа
- Учасники навчання дорослих
- Освіта дорослих
- Компетентність
- Навчання дорослих
- Провайдери освіти та навчання дорослих
- Навчання на підприємстві, установі, організації
- Навчання впродовж життя
- Формальне навчання дорослих
- Неформальне навчання дорослих
- Спонтанне (інформальне) навчання дорослих

З формулюванням зазначених термінів можна ознайомитися в кінці документу в порівняльній таблиці, наведеній у кінці аналітичної записки.

Щодо державної політики у сфері освіти дорослих (ст.4).

Потребують уточнення шляхи реалізації державної політики у сфері освіти дорослих, зокрема, їх прив'язка безпосередньо до впровадження освіти і навчання дорослих. Аналогічне зауваження стосується засад державної політики у сфері освіти дорослих (ст. 4);

Повноваження органів у сфері управління системою освіти дорослих (ст.6)

потребують уточнення та, з метою запобігання дублювання, їх концентрації на здійсненні управлінських повноважень у сфері освіти дорослих. Зокрема, з ч. 2. Статті 4 такі загальні для сфери управління освітою позиції, як «вживає заходів щодо забезпечення конституційного права кожної особи на освіту», «забезпечує рівні умови розвитку закладів освіти всіх форм власності», «визначає порядок розподілу державного фінансування відповідних сфер (рівнів) освіти», «безпосередньо або через уповноважений ним орган здійснює права засновника, передбачені цим та іншими законами України, стосовно закладів різних рівнів освіти державної форми власності» виключити.

До повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки пропонується додати повноваження щодо здійснення **періодичного моніторингу ефективності політики навчання дорослих** та збору дезагреговані по статевому признаку даних щодо учасників освіти дорослих.

Структура системи освіти дорослих (ст.8) містить елементи управління (заклади освіти) і нормативні елементи (професійні стандарти, стандарти освіти, освітні програми тощо). Доцільним вважається зосередження статей щодо структури системи освіти на регулюванні її управлінських структурних одиниць. Таким чином, зазначені нормативні елементи структури пропонується виключити. В цілому визначення системи освіти дорослих (Розділ III законопроекту) не вважається завершеним і потребує уточнення.

Професійне навчання (ст.10) на нашу думку слід розуміти більше як безперервне професійне навчання, постійне професійне навчання (continuous vocational education and training), що вважається одним з основних видів освіти дорослих, яке має завершуватися кваліфікацією, що визнається на ринку праці. Пропонується доопрацювати ст. 10 виходячи із зазначеної логіки (див. порівняльну таблицю в кінці аналітичної записки).

Статтю 12 «Професійні стандарти» пропонується виключити оскільки наразі в Україні є достатня нормативна база, що регулює питання розроблення професійних стандартів та внесення змін до них¹².

Провайдери надання послуг в системі освіти дорослих (ст. 14) потребує свого уточнення як з точки зору закріплення переліку провайдерів, що можуть надавати послуги у сфері освіти дорослих, так і з точки зору їх категоризації. Доцільним вважається закріпити рівність прав і обов'язків державних і приватних провайдерів на законодавчому рівні, що має проявлятися, зокрема, у рівних можливостях доступу до державних і приватних ресурсів фінансування визначених програм освіти дорослих.

Учасники освітнього процесу освіти дорослих (ст. 16) потребує свого доповнення за рахунок введення до складу зазначених учасників «роботодавців».

Права та обов'язки осіб, які навчаються в системі освіти дорослих (ст.17) є занадто загальною і не визначає окремих прав і обов'язків осіб, що перебувають

¹² Постанова КМУ від 31 травня 2017 р. № 373 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів» (<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2017-п>); Наказ Мінсоцполітики від 22.01.2018 № 74 «Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів» (<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18>)

у системі освіти дорослих з метою набуття додаткових знань і навичок. У такій редакції зазначена стаття може бути вилучена з тексту законопроекту або розширена за рахунок конкретизації зазначених прав і обов'язків осіб.

Аналогічне зауваження стосується **прав і обов'язків працівників системи освіти дорослих (ст. 18).** Термін «працівник системи освіти дорослих» не міститься у глосарії (ст.1 законопроекту) і не асоціюється з категорією «андрагог» (яка, як раз, у ст. 1 законопроекту зазначена). На нашу думку дана стаття потребує суттєвого доопрацювання з метою: а) термінологічного уточнення (вилучення терміну «працівник системи освіти дорослих» та введення терміну «андрагог»); б) визначення прав і обов'язків андрагогів; в) передбачення механізмів підготовки, сертифікації, категоризації андрагогів та визначення в якості державного пріоритету важливості їх підготовки.

Права і обов'язки юридичних та фізичних осіб, які надають освітні послуги неформальній освіті (ст. 19) має містити не лише відсилочну норму до законодавства України у сфері підприємництва та підприємницької діяльності. Зазначена стаття має визначати специфічні вимоги до фізичних і юридичних осіб, що надають послуги у сфері освіти дорослих, з конкретним визначенням їх прав і обов'язків у цій сфері, відповідальності за якість наданих послуг тощо.

Форми і види навчання в системі освіти дорослих (ст. 20) потребує суттєвого доопрацювання з метою а) відокремлення і більш чіткого виділення форм і видів освіти дорослих можливо, із виділенням окремої статті, присвяченій видам освіти дорослих). Незрозумілим вважається поєднання (і асоціація) форм здобуття освіти і форм навчання. Незрозумілим є наявність поняття «види навчальних занять» і яким чином для дорослих осіб (особливо тих, хто обирає здобуття освіти у системі неформальної освіти) види навчальних занять визначаються законодавством про освіту. Дані положення мають бути приведені у відповідність до внутрішньої логіки статті, що має будуватися на таких принципах, як: а) чітке відокремлення видів і форм освіти і навчання; б) передбачення формальної та неформальної освіти як видів, що реалізуються у системі освіти і навчання дорослих; в) зазначення принципу рівності прав здобувача і надавача освітніх послуг у визначенні форм здобуття освіти.

У структурі законопроекту пропонується виокремити окремий РОЗДІЛ, присвячений неформальній та спонтанній освіті та навчанню дорослих.

Дана пропозиція мотивується відсутністю нормативного врегулювання у законодавстві України цього питання на відміну від законодавства ЄС. Крайнім таким рішенням від 4.12.2018 Директорату освіти, молоді, спорту та культури ЄК про проведення національних консультацій про «Europe 2020 strategy and the "Future of Learning» є визначення напрямку «The future of Non-formal and Informal Learning: towards lifelong and life-wide learning ecosystems»¹³ (укр. Майбутнє неформального та спонтанного навчання: на шляху до безперервного та масштабного протягом всього життя навчання).

Враховуючи зазначене, назвою нового розділу може бути РОЗДІЛ IV: **«Неформальна і спонтанна освіта та навчання дорослих»** (див. *порівняльну таблицю у додатку*), який включатиме **10 нових статей**.

У статті щодо **підтвердження та визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та інформальної (спонтанної) освіти (ст. 21)**, на нашу думку, має бути ліквідована дискримінація щодо можливості підтвердження результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти (**на всіх рівнях** формальної освіти) та можливості підтвердження результатів навчання, здобутих шляхом інформальної (спонтанної) освіти (самоосвіти) (**на окремих рівнях** формальної освіти: загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти).

Не в повній мірі коректним видається зазначення того, що «стандарти освіти можуть містити особливі вимоги щодо атестації осіб, які здобули освіту шляхом неформальної та інформальної освіти», чим, на нашу думку, порушується один з базових принципів освіти як «свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності»; «сприяння навчанню впродовж життя» тощо.

Положення щодо фінансування системи освіти дорослих (ст. 23) містять перелік джерел фінансового забезпечення освіти дорослих (ч.4), передбачаючи, зокрема, серед таких джерел, «плату за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані на замовлення підприємств, установ, організацій, інших юридичних та фізичних осіб», ... «доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання». Нашу думку зазначені джерела фінансового забезпечення освіти дорослих є такими, що практично не використовуються і можуть бути вилючені з загального переліку. Не в повній мірі зрозумілим є перехід від частини 5 до частини 6 ст. 23.

¹³ On 4 December 2018, the Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC) announced a series of competitive negotiated procedures - Europe 2020 strategy and the "Future of Learning" agenda https://ec.europa.eu/education/news/express-your-interest-now-studies-on-the-future-of-education-and-training_en

Джерела

1. European Union (2011). Official Journal of the European Union: Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2011.372.01.0001.01.ENG
2. Матеріали TAIEX Expert Mission on Education Statistics (вони фокусувалися на навчанні протягом життя та навчанні дорослих, включали експертів з Латвії та Італії, які були у Києві 14 – 16.11.2018) <https://webgate.ec.europa.eu/TMSWebRestrict/resources/js/app/#/library/detail/65995>
3. Section V "Economic and sectoral cooperation" of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, and Annex XXIX to the AA (in accordance with article 486 of the AA) Regulation (EC) No 452/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 concerning the production and development of statistics on education and lifelong learning.
4. Рішення від 4.12.2018 директорату Освіти, молоді, спорту та культури ЄК про проведення національних консультацій (Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC) announced a series of competitive negotiated procedures for the supply of studies on the future of education and training. The conclusions of the studies are expected to present to Members States (MS) possible avenues for future policy development and to provide supporting elements for the reflections on the successor of Europe 2020 strategy and the "Future of Learning" agenda”) https://ec.europa.eu/education/news/express-your-interest-now-studies-on-the-future-of-education-and-training_en
5. Матеріали Семінару «Політика навчання дорослих як шлях реалізації євроінтеграції України та цілі сталого розвитку № 4», який організували ГО 13 «Жіноча Професійна Ліга» та ГО «Інститут Професійних Кваліфікацій» під егідою УС ПГС за підтримки проекту «Громадська синергія» 24.09.2018 http://lpw.org.ua/ua/adult_education/ та https://drive.google.com/open?id=1UxSou5X4mM_Y2dOTNEv1uwhCWEF-Q8xj
6. The Act on General Adult Education no. 311 of 30 April 2008 from the Denmark Ministry of Education regulates the General Education Programme <http://eng.uvm.dk/adult-education-and-continuing-training/the-general-adult-education-programme>
7. UNESCO Institute for Lifelong Learning. **Global Report on Adult Learning and Education** (GRALE). <http://uil.unesco.org/adult-education/global-report/national-reports>
<http://uil.unesco.org/i/doc/adult-education/grale-3/national-reports/ukraine.pdf>
8. Колишко Родіон, Лазоренко Олена. Аналітичний звіт “Якою має бути політика навчання дорослих в Україні?”- Київ, «Проект «Громадська синергія» , 2018. – 52с. http://lpw.org.ua/ua/adult_education/researches_on_AE/Adult_Learnng_2018/
або https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/yakoyu-maye-buty-polityka-navchannya-doroslyh-v-ukrayini/?utm_source=2+Platforms&utm_campaign=9e6dd14728-EMAIL_CAMPAIGN_2018_10_10_04_41&utm_medium=email&utm_term=0_b6161b6f18-9e6dd14728-89869197
9. Аналітичний огляд на тему: «Підготовка кадрів на виробництві, неформальні кваліфікації й регульовані професії, участь у професійно-кваліфікаційній діяльності професійних асоціацій: місце й роль у Національній системі кваліфікацій» (підготовлений національним експертом Європейського фонду освіти, директором ДУ НДІ соціально-трудових відносин Мінсоцполітики України С. В. Мельником в рамках семінару "Кваліфікації у сфері навчання

впродовж життя", проведеного спільно Європейським фондом освіти у партнерстві з Радою Європи, Представництвом Європейської Комісії в Україні, Британською Радою в Україні, Міністерством освіти і науки України, Міністерством соціальної політики України, Інститутом професійних кваліфікацій)
http://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2015.12.10_LLL_qualifications_seminar/С.Мельник_АНАЛІТИЧНИЙ%20ОГЛЯД.pdf

ДОДАТОК. Коментарі від 28.01.2019 до порівняльної Таблиці варіанту проекту ЗУ «Про освіту дорослих» від 18.11.2018 та 4.01.2019.

Варіант проекту ЗУ від 18.11.2018	Коментарі від 28.01.2019 до варіанту проекту ЗУ від 18.11.2018 Олени Лазоренко, старшого наук. співробітника ІФ НАНУ\ Президента ГО «Жіноча Професійна Ліга» і Родіона Колишко, Директора ІПК (разом є членами РГ 4/6 УС ПГС).
Закон України про освіту дорослих	Закон України «Про освіту та навчання дорослих» Олена Лазоренко, Родіон Колишко
Цей Закон встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи освіти дорослих, разом з іншими законами у сфері освіти забезпечує право особи на освіту впродовж життя, створює умови для посилення співпраці державних органів, бізнесу, закладів освіти з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для самореалізації особистості, забезпечення розвитку суспільства, потреб ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.	Варіант 1. Цей закон регулює систему освіти та навчання для широкого кола дорослих осіб в Україні, основи її структури, організації, оцінки та фінансування. Мета закону полягає у наданні правових гарантій людині для здійснення свого невід'ємного права на навчання протягом життя та безперервний розвиток своєї особистості, надати можливість набути знання та навички, заохочувати не тільки вдосконалення професійних навичок, а також бути активним громадянином. Освіта та навчання дорослих має вплив на три основні сфери життя дорослої людини - зайнятість і ринок праці; здоров'я та благополуччя; соціальне і суспільне життя. Олена Лазоренко Варіант 2. Цей Закон встановлює правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи освіти дорослих, разом з іншими законами у сфері освіти забезпечує право дорослої особи на освіту і навчання з метою особистісного та професійного розвитку шляхом формальної, неформальної та спонтанної (інформальної) освіти. Родіон Колишко
	Базовими засадами освіти та навчання дорослих є те, що 1) Дорослі повинні брати участь в плануванні і оцінці свого навчання та освіти.

	2) Досвід забезпечує основу для навчальної діяльності. 3) Дорослі найбільше зацікавлені у вивченні предметів, які мають безпосереднє відношення і вплив на їх роботу або особисте життя. 4) Навчання дорослих орієнтоване на розв'язання проблеми, а не на контент. 5) Навчання і освіта дорослих має бути соціально справедливим, що гарантує рівні права та можливості для людей незалежно від статі, раси, національності, мови, походження, соціального статусу, віри, переконань та ставлення, віку дорослої особи, сексуальної орієнтації, інвалідності, віросповідання або атеїстичних поглядів. Ці принципи забезпечують доступність освіти та навчання для кожної людини, сприяють розвитку існуючих компетенцій, кваліфікації або придбання нових» . Олена Лазоренко
Розділ I. Загальні положення Стаття 1. Терміни та їх визначення	
1. У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні: андрагог – фахівець-педагог, який володіє комплексом спеціалізованих знань, умінь та навичок, щодо навчання дорослих з урахуванням їх освітніх та вікових особливостей;	
доросла особа – особа, яка має психофізіологічну і соціальну зрілість, повну або неповну, або часткову цивільну дієздатність, певний рівень освіти;	Варіант 1. Доросла особа – особа, що досягла повноліття та завершила навчання на відповідному рівні формальної освіти, здобувши відповідну кваліфікацію. <i>Родіон Колишко</i> Варіант 2. Пропонується замінити термін «доросла особа» на термін «учасники навчання дорослих».

	Учасники навчання дорослих -особи віком від 18 до 64 років, які мають навчальні потреби, і навчаються у програмах формальної, неформальної або спонтанної форми освіти і навчання дорослих. <i>Олена Лазоренко</i>
заклад післядипломної освіти – спеціалізований заклад освіти, установа, що надає освітні послуги з підвищення кваліфікації у відповідній галузі;	Виключити окреме визначення. Це один з провайдерів освіти та навчання дорослих і, якщо потрібно, визначення перенести в до Стаття 14. Надавачі послуг в системі освіти та навчання дорослих. <i>Олена Лазоренко</i>
освіта дорослих - цілеспрямований процес розвитку особистості шляхом реалізації освітніх програм у формальній, неформальній та інформальній освіті;	Освіта дорослих - складова навчання впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки <i>Родіон Кошико</i>
	Навчання дорослих – це процес особистого та професійного розвитку дорослої людини, спрямований на забезпечення здоров'я та благополуччя дорослої людини, її працевлаштування, залучення до активного соціального і суспільного життя, сприяння економічному розвитку суспільства. <i>Олена Лазоренко</i>
	Варіант1. Компетентність Європейська рамка кваліфікацій (EQF) визначає компетенцію як здатність використовувати знання, навички та особисті, соціальні та / або методологічні здібності, у робочих або навчальних ситуаціях, у професійному та особистісному розвитку. <i>Олена Лазоренко</i> Варіант 2. Компетентність

	динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (ЗУ про освіту, ст. 1) <i>Родіон Колишко</i>
провайдери надання освітніх послуг у сфері освіти дорослих – заклади освіти, організації, установи, фізичні особи , що надають освітні послуги шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти;	Провайдери освіти та навчання дорослих – установи, заклади, організації або фізичні особи, які здійснюють формальні, неформальні і спонтанні форми навчання дорослих. <i>Олена Лазоренко</i> Навчання на підприємстві, установі, організації - надання працівникам навчальних послуг по освоєнню програм професійного освіти і професійної підготовки як частина внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності компанії або державної соціальної і освітньої політики. Передбачає організацію і проведення навчання силами самого підприємства / фірми / компанії. Може проходити як на робочому місці, так і з відривом від виробництва або мати комбінований характер. <i>Лазоренко Олена</i>
регульована професія – професія/вид професійної діяльності, у межах якої доступ до професійної діяльності, присвоєння та підтвердження професійних кваліфікацій регулюються спеціальними нормативними актами;	
система освіти дорослих - сукупність закладів формальної і неформальної освіти, наукових установ, громадських та інших організацій, фізичних осіб, які мають право на надання освітніх послуг, а також державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування.	

центри освіти дорослих – заклад неформальної освіти, що функціонує як структурний підрозділ закладу формальної освіти, закладу культури та ін. закладів, самостійна громадська організація, соціальне підприємство з надання освітніх послуг, на які покладено здійснення освітньої діяльності для різних категорій дорослих	Пропоную вилучити оскільки поглинається поняттям «провайдер» <i>Родіон Колишко</i>
	Варіант 1. Навчання впродовж життя - це навчальна діяльність людини в будь-якому віці для покращення особистих, громадянських, соціальних та професійних компетенцій. <i>Олена Лазоренко</i> Варіант2. Навчання впродовж життя- вся навчальна діяльність, що здійснюється протягом усього життя, з метою поліпшення знань, умінь і компетенцій в межах особистої, громадської, соціальної сфери та/або пов'язаної з працевлаштуванням. <i>(переклад з визначення ЄК (2001) 678)</i> <i>(Communication (2001) 678)</i> <i>Олена Лазоренко</i> Формальне навчання дорослих - це навчальний процес, який зазвичай відбувається в освітньому або навчальному закладі, яке має певну структуру та призводить до присудження кваліфікації та отримання диплому. <i>Олена Лазоренко</i> Неформальне навчання дорослих - це навчальний процес, який переважно відбувається поза навчальними закладами, у межах робочого місця, у приміщеннях провайдерів такої освіти, яке не приводить до присвоєння певної кваліфікації, але має визначені часові обмеження та є структурованим щодо використання ресурсів (тобто визначаються цілі, завдання навчання, його структура та подається характеристика результатів навчання).

	<i>Олена Лазоренко</i> Спонтанне (інформальне) навчання дорослих - це навчання у результаті повсякденної роботи та спілкування, спонтанне навчання не є структурованим щодо цілей навчання, часових обмежень або форм проведення, також , як й під час неформальної освіти і навчання, її учасники не здобувають певної офіційної освітньої кваліфікації. <i>Олена Лазоренко</i> Учасники навчання дорослих - особи віком від 18 до 64 років, які мають навчальні потреби, і навчаються у програмах формальної, неформальної або спонтанної форми освіти і навчання дорослих. <i>Олена Лазоренко</i>
2. Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у Законі України «Про освіту» та інших законах.	
	3. «Форми здобуття освіти та навчання дорослих» Навчання дорослих розуміється як використання усіх форм освіти і навчання на усіх рівнях, які дозволяють дорослим особам із закінченою формальною освітою отримати нові компетенції або ж поглибити професійні знання та навички. Сегмент «освіта і навчання дорослих» охоплює формальну, неформальну та спонтанну (інформальну) форми навчання дорослих людей. <i>Лазоренко Олена</i>
Стаття 2. Законодавство України про освіту дорослих	
1. Законодавство України про освіту дорослих базується на Конституції України, складається з Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про (професійну)	

професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про професійний розвиток працівників», «Про зайнятість населення» цього Закону та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність системи освіти дорослих (освіти впродовж життя).	
2. Якщо міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені Законом України «Про освіту дорослих», то застосовуються правила міжнародних договорів.	
3. Дія цього закону поширюється на формальну загальну середню, професійну (професійно-технічну), фахову передвищу, вищу освіти і здійснюється в закладах загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) , фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти, їх підрозділах, в закладах, установах, організаціях, що реалізують програми неформальної освіти.	3. Дія цього закону поширюється на практику навчання та освіти дорослих, яка відбувається після завершення офіційної (або формальної, основної, базової) освіти та виходу людини на ринок праці (під офіційною або базовою освітою вбачається шкільна, професійно-технічна або вища освіта). Навчання і освіта дорослих розуміється як використання усіх форм освіти і навчання на усіх рівнях, які дозволяють дорослим особам із закінченою формальною освітою отримати нові компетенції або ж поглибити професійні знання та навички. <i>Олена Лазоренко</i>
Стаття 3. Державна політика у сфері освіти дорослих	
1. Державну політику у сфері освіти дорослих визначає Верховна Рада України, а формують і реалізують Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, інші центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.	
2. Формування і реалізація державної політики у сфері освіти дорослих забезпечуються шляхом:	
1) гармонійної взаємодії національних систем освіти, науки, мистецтва, бізнесу, неурядових організацій та держави з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>

2) розвитку системи освіти дорослих та підвищення якості надання освітніх послуг;	
3) розширення можливостей для здобуття освіти впродовж життя;	
4) створення та забезпечення рівних умов доступу до усіх рівнів формальної освіти, у тому числі забезпечення осіб з особливими освітніми потребами спеціальним навчально-реабілітаційним супроводом та створення для них вільного доступу до інфраструктури закладів освіти з урахуванням обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
5) забезпечення надання освітніх послуг в системі формальної та неформальної освіти з урахуванням потреб особи, інтересів держави, територіальних громад і роботодавців;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
6) забезпечення діяльності системи освіти дорослих на засадах наукової, інноваційної діяльності та інтеграції з виробництвом;	
7) надання особам, які навчаються в системі освіти дорослих, пільг та соціальних гарантій у порядку, встановленому законодавством;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
8) створення умов для реалізації права на працю, забезпечення гарантії рівних можливостей щодо вибору місця роботи, виду трудової діяльності на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності з урахуванням здобутого рівня освіти та відповідно до суспільних потреб;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
9) визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної, інформальної освіти;	9) визнання результатів навчання дорослих осіб здобутих шляхом неформальної, інформальної (спонтанної) освіти; <i>Родіон Колишко</i>
10) запровадження механізмів стимулювання підприємств, установ, організацій усіх форм власності до навчання своїх працівників у всіх можливих видах і формах, їх професійного удосконалення та неперервного професійного розвитку.	10) запровадження механізмів стимулювання підприємств, установ, організацій усіх форм власності до навчання своїх працівників, їх професійного удосконалення та неперервного професійного розвитку. <i>Родіон Колишко</i>

2. Держава сприяє, підтримує та заохочує неперервний розвиток особистості, здобуття освіти впродовж життя, особливо для вразливих категорій дорослого населення.	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
Стаття 4. Засади державної політики у сфері освіти дорослих	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
1. Державна політика у сфері освіти дорослих ґрунтується на засадах:	
збільшення інвестицій в людські ресурси	
доступності та добровільності здобуття освіти впродовж життя;	
неперервності, наступності та інноваційності процесу освіти;	
різноманітності освіти;	
поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти;	
визнання результатів навчання незалежно від видів освіти;	
відповідності потребам особи, суспільства, економіки, держави;	
забезпечення індивідуального і компетентнісного підходу в освітньому процесі;	
свободи у виборі темпу здобуття освіти, шляхів, змісту, форм, засобів та методів навчання;	
академічної доброчесності; державно-приватного партнерства.	
Стаття 5. Право на освіту впродовж життя 1. Громадяни України мають право на здобуття освіти впродовж життя незалежно від віку, статі, етнічної належності, рівня освіти, наукового ступеня та вченого звання, світоглядних переконань, віросповідання , соціального і майнового стану, місця проживання, стану здоров'я, інвалідності, а також право на підтримку з боку держави і суспільства, право на умови навчання, які відповідають потребам особи, право на офіційне визнання результатів навчання, компетентностей та	Стаття 5. Право на навчання впродовж життя Олена Лазоренко

кваліфікації, набутих в процесі формальної, неформальної та інформальної освіти.	
Особа має право на вільний вибір закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах формальної та неформальної освіти.	
2. Право на безоплатне здобуття освіти відповідного рівня визначається спеціальними законами.	
3. Працівники підприємств, установ, організацій будь-якої форми власності під час навчання в системі освіти дорослих мають право на відповідний режим роботи, додаткову відпустку та пільги згідно з законодавством.	
4. Іноземці та особи без громадянства мають право на освіту у відповідності з чинним законодавством та міжнародними договорами України.	
5. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих.	
РОЗДІЛ II Управління у сфері освіти дорослих Стаття 6. Управління у сфері освіти дорослих	потребують уточнення та, з метою запобігання дублювання, їх концентрації на здійсненні управлінських повноважень у сфері освіти дорослих. Зокрема, з ч. 2. Статті 4 такі загальні для сфери управління освітою позиції, як «вживає заходів щодо забезпечення конституційного права кожної особи на освіту», «забезпечує рівні умови розвитку закладів освіти всіх форм власності», «визначає порядок розподілу державного фінансування відповідних сфер (рівнів) освіти», «безпосередньо або через уповноважений ним орган здійснює права засновника, передбачені цим та іншими законами України, стосовно закладів різних рівнів освіти державної форми власності» виключити.

	<i>Родіон Колишко</i>
1. Управління у сфері освіти дорослих у межах своїх повноважень здійснюється:	
1) Кабінетом Міністрів України;	
2) центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки;	
3) галузевими державними органами, до сфери управління яких належать заклади освіти, установи;	
4) органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать заклади освіти, установи, організації;	органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать заклади освіти, установи, організації, ради об'єднаних територіальних громад; <i>Родіон Колишко</i>
5) Національною академією наук України та національними галузевими академіями наук;	
6) засновниками закладів освіти, установ, організацій;	
7) органами громадського самоврядування.	
2. Кабінет Міністрів України через систему органів виконавчої влади:	
вживає заходів щодо забезпечення конституційного права кожної особи на освіту;	
забезпечує проведення державної політики у сфері освіти дорослих;	
організовує розроблення, затверджує та забезпечує виконання загальнодержавних програм розвитку сфери освіти дорослих;	
здійснює повноваження засновника державних закладів освіти або доручає їх здійснення уповноваженому ним органу;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
забезпечує рівні умови розвитку закладів освіти всіх форм власності;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>

визначає порядок розподілу державного фінансування відповідних сфер (рівнів) освіти;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
видає у межах своїх повноважень нормативно-правові акти з питань освіти дорослих;	
безпосередньо або через уповноважений ним орган здійснює права засновника, передбачені цим та іншими законами України, стосовно закладів різних рівнів освіти державної форми власності;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
забезпечує широку участь незалежних експертів і представників громадськості, роботодавців та осіб, які навчаються у закладах освіти, у підготовці та прийнятті проектів нормативно-правових актів та інших рішень, що стосуються регулювання взаємодії складових системи освіти дорослих, освіти впродовж життя та її функціонування в цілому;	
	здійснення періодичного моніторингу ефективності політики навчання дорослих <i>Олена Лазоренко</i>
	та збору дезагреговані по статевому признаку даних щодо учасників освіти дорослих <i>Олена Лазоренко</i>
здійснює інші повноваження, передбачені законодавством.	
3. Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки:	
забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти дорослих;	
розробляє стратегічні документи, державні цільові програми у сфері освіти дорослих та бере участь у їх реалізації;	
здійснює нормативно-правове забезпечення функціонування системи освіти дорослих в межах повноважень, визначених законом;	
здійснює міжнародне співробітництво у сфері освіти дорослих;	
формує пропозиції про обсяг освітніх субвенцій, державного фінансування середньої, професійної, вищої освіти та стипендіального фонду;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>

розподіляє освітні субвенції та державне фінансування середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти та стипендіальний фонд закладів освіти, що перебувають у сфері його управління;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
надає методичні рекомендації щодо освітньої діяльності у сфері освіти дорослих;	
за дорученням і в межах, встановлених Кабінетом Міністрів України, здійснює повноваження засновника щодо державних закладів освіти;	за дорученням і в межах, встановлених Кабінетом Міністрів України, здійснює повноваження засновника щодо державних закладів освіти дорослих; <i>Родіон Колишко</i>
здійснює інші повноваження, передбачені Конституцією, цим Законом та іншими законами України.	
4. Акти центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими до виконання державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать заклади освіти, а також закладами освіти незалежно від форми власності.	
5. Державні органи, до сфери управління яких належать заклади освіти:	5. Державні органи, до сфери управління яких належать заклади освіти дорослих: <i>Родіон Колишко</i>
беруть участь у реалізації політики у сфері освіти дорослих;	
розподіляють державне фінансування та стипендіальний фонд закладів освіти, що перебувають у сфері їх управління;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
за дорученням і в межах, встановлених Кабінетом Міністрів України, здійснюють повноваження засновника щодо державних закладів освіти, що перебувають у їхньому підпорядкуванні;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
здійснюють інші повноваження, передбачені цим Законом та іншими законами України.	

6. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні ради, Київська та Севастопольська міські ради:	
відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти дорослих та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності до усіх рівнів освіти;	відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти дорослих та забезпечення якості освіти дорослих на відповідній території, забезпечення доступності до усіх рівнів освіти; <i>Родіон Колишко</i>
планують та забезпечують розвиток мережі закладів освіти,—центрів освіти дорослих, інших освітніх установ;	планують та забезпечують розвиток мережі закладів освіти дорослих, центрів освіти дорослих, інших освітніх установ; <i>Родіон Колишко</i>
мають право засновувати заклади освіти , центри освіти дорослих, а також реорганізовувати та ліквідовувати їх;	мають право засновувати заклади освіти , центри освіти дорослих, а також реорганізовувати та ліквідовувати їх; <i>Родіон Колишко</i>
оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти , центрів освіти дорослих, інших установ, та інші видатки у сфері освіти дорослих;	оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти , центрів освіти дорослих, інших установ, та інші видатки у сфері освіти дорослих; <i>Родіон Колишко</i>
забезпечують рівні умови для розвитку закладів освіти всіх форм власності;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
здійснюють інші повноваження у сфері освіти дорослих, передбачені законом.	
7. Районні, міські ради та ради об'єднаних територіальних громад: відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти дорослих, забезпечення доступності освіти усіх категорій населення і вікових груп;	
планують та забезпечують розвиток мережі системи освіти дорослих;	
мають право засновувати заклади освіти центри освіти дорослих реорганізовувати і ліквідовувати їх;	мають право засновувати заклади освіти центри освіти дорослих реорганізовувати і ліквідовувати їх; <i>Родіон Колишко</i>

забезпечують доступність освіти для всіх громадян, які проживають на відповідній території, та вживають заходів для забезпечення потреби у освіті дорослих;	забезпечують доступність освіти дорослих для всіх громадян, які проживають на відповідній території, та вживають заходів для забезпечення потреби у освіті дорослих; <i>Родіон Колишко</i>
оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти , центрів освіти дорослих та інші видатки у сфері освіти дорослих;	оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти , центрів освіти дорослих та інші видатки у сфері освіти дорослих; <i>Родіон Колишко</i>
забезпечують рівні умови розвитку закладів освіти дорослих всіх форм власності;	
здійснюють інші повноваження у сфері освіти дорослих, передбачені законом.	
8. Сільські, селищні ради: відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти дорослих та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності освіти дорослих;	
мають право засновувати заклади освіти , центри освіти дорослих реорганізовувати і ліквідовувати їх, забезпечують їх діяльність та розвиток;	мають право засновувати заклади освіти , центри освіти дорослих реорганізовувати і ліквідовувати їх, забезпечують їх діяльність та розвиток; <i>Родіон Колишко</i>
оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти , центрів освіти дорослих та інші видатки у сфері освіти;	оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти , центрів освіти дорослих та інші видатки у сфері освіти; <i>Родіон Колишко</i>
здійснюють інші повноваження у сфері освіти дорослих, передбачені законом.	
9. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для функціонування та розвитку формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих.	

Повноваження державних, галузевих та місцевих органів управління і органів громадського самоврядування в системі освіти дорослих визначається законодавством України.	
Розділ III. Система освіти дорослих Стаття 7. Завдання та функції системи освіти дорослих	
1. Освіта дорослих є складовою освіти впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи, (яка має повну або неповну, або часткову дієздатність) на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки.	1.Освіта дорослих є складовою навчання впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. <i>Роліон Колишко</i> 2.Навчання дорослих – це процес особистого та професійного розвитку дорослої людини, спрямований на забезпечення здоров'я та благополуччя дорослої людини, її працевлаштування, залучення до активного соціального і суспільного життя, сприяння економічному розвитку суспільства. <i>Олена Лазоренко</i>
2. Основними завданнями системи освіти дорослих є:	2. Основними завданнями системи освіти та навчання дорослих є: <i>Олена Лазоренко</i>
задоволення потреб особи незалежно від віку в професійному, інтелектуальному, культурному і духовному розвитку шляхом отримання освітніх послуг формальної, неформальної освіти;	задоволення потреб особи незалежно від віку в професійному, інтелектуальному, культурному і духовному розвитку шляхом отримання освітніх послуг ; <i>Роліон Колишко</i>
створення гнучких механізмів визнання неформальної освіти у системі формальної освіти;	створення гнучких механізмів визнання результатів неформальної освіти у системі формальної освіти; <i>Роліон Колишко</i>
формування у осіб, які навчаються, громадянської позиції, здатності до праці і життя в умовах сучасної цивілізації, її демократичного розвитку;	

забезпечення активної і успішної участі особи в суспільному житті;	
підвищення мобільності і конкурентоспроможності особи незалежно від віку та осіб вразливих категорій на ринку праці, створення умов, що полегшують працевлаштування, зміни місця роботи, професії, сфери зайнятості, здобуття і продовження здобуття освіти;	підвищення мобільності і конкурентоспроможності особи незалежно від віку та осіб вразливих категорій на ринку праці, створення умов, що полегшують працевлаштування, зміни місця роботи, професії, сфери зайнятості, здобуття і продовження здобуття освіти; <i>Роліон Колишко</i>
покращення добробуту громадян, якості їхнього життя: особистого, сімейного, на рівні громади та суспільного;	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
ресоціалізація особи, підвищення можливості адаптуватися до динамічних та мінливих умов життя;	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
стимулювання до самовдосконалення і розвитку особи.	стимулювання до самовдосконалення і розвитку особи впродовж життя
Стаття 8. Структура системи освіти дорослих	Стаття 8. Структура системи освіти дорослих <i>Стаття містить елементи управління (заклади освіти) і нормативні елементи (професійні стандарти, стандарти освіти, освітні програми тощо). Доцільним вважається зосередження статей щодо структури системи освіти на регулюванні її управлінських структурних одиниць. Таким чином, зазначені нормативні елементи структури пропонується виключити. В цілому визначення системи освіти дорослих (Розділ III законопроекту) не вважається завершеним і потребує уточнення.</i> <i>Роліон Колишко</i>
1. Систему освіти дорослих, залежно від освітніх та професійних потреб особи становлять:	

складники системи освіти визначені законодавством;	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
рівні освіти визначені законодавством;	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
заклади формальної освіти;	
заклади післядипломної освіти;	
заклади, установи, організації, що надають освітні послуги неформальної освіти;	
професійні стандарти;	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
стандарти освіти;	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
освітні програми формальної та неформальної освіти.	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
2. Складниками освіти дорослих є:	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
післядипломна освіта;	
професійне навчання працівників;	

курси перепідготовки (на рівні професійної (професійно-технічної) освіти);	
курси підвищення кваліфікації;	
безперервний професійний розвиток;	
будь-які інші складники, що передбачені законодавством, запропоновані суб'єктом освітньої діяльності або самостійно визначені особою.	
Стаття 9. Післядипломна освіта Післядипломна освіта є складником освіти дорослих і передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок на основі здобутої професійної (професійно-технічної), фахової передвищої або вищої освіти та практичного досвіду.	
1. Післядипломна освіта здійснюється шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.	
2. Післядипломна освіта включає:	
спеціалізацію;	
перепідготовку;	
підвищення кваліфікації;	
стажування.	

3. Спеціалізація здобувається в системі формальної освіти і передбачає профільну спеціалізовану освітню і практичну підготовку з метою набуття особою здатності виконувати завдання та обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності.	
Спеціалізація здобувається на відповідних рівнях професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти.	
В системі професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти спеціалізація може здобуватися на виробництві у порядку, визначеному законодавством .	
4. Перепідготовка здійснюється в системі формальної освіти і передбачає професійне навчання з метою оволодіння іншою (іншими) професією (професіями).	
Перепідготовка здійснюється в системі професійної (професійно-технічної) освіти.	
Перепідготовка може здійснюватися на виробництві у порядку, визначеному законодавством .	
5. Підвищення кваліфікації передбачає набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань і може здійснюватися шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.	
Підвищення кваліфікації може здійснюватися за різними видами (навчання за освітньою програмою, стажування, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо) та у різних формах (інституційна, дуальна, на робочому місці (на виробництві) тощо).	
Заклади освіти здійснюють освітню діяльність з підвищення кваліфікації працівників, обов'язковість якої передбачена законом (для регульованих професій) за умови наявності ліцензії на підвищення кваліфікації та/або ліцензії на підготовку фахівців на відповідному рівні за певною спеціальністю (професією) та акредитованих освітніх програм.	

Результати підвищення кваліфікації у закладах освіти, які надають такі послуги відповідно до ліцензії, отриманої в установленому порядку, або за акредитованими освітніми програмами не потребують спеціального визнання	
Здобуті в системі формальної освіти кваліфікації можуть зараховуватися як підвищення кваліфікації і в такому випадку не потребують окремого визнання чи підтвердження.	
Визнання результатів підвищення кваліфікації здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти можуть здійснюватися роботодавцем.	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
Визнання результатів підвищення кваліфікації здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти для регульованих професій здійснюється у порядку встановленому відповідним центральним органом виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику у відповідній суспільній сфері (Кабінетом Міністрів України) (законодавством).	Визнання результатів підвищення кваліфікації здобутих шляхом неформальної та спонтанної (інформальної) освіти, у тому числі для регульованих професій здійснюється у порядку визначеному законодавством. <i>Роліон Колишко</i>
Обов'язковою умовою для визнання результатів підвищення кваліфікації є опис набутих нових та/або вдосконалених відповідно до професійного стандарту та/або стандарту освіти певного рівня раніше набутих компетентностей і досягнутих результатів навчання, співвимірних з витраченим на це часом (в кредитах ЄКТС, академічних годинах).	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
За результатами підвищення кваліфікації можуть бути присвоєні освітні та/або професійні кваліфікації (повні чи часткові) у порядку, визначеному постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій.	
Як підвищення кваліфікації можуть зараховуватися результати діяльності, пов'язаної з науковою, методичною, наставницькою, інноваційною професійною, винахідницькою діяльністю та іншою діяльністю, спрямованою на професійне вдосконалення і розвиток особистості.	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>

Рішення про можливість і порядок такого визнання приймає роботодавець.	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
Працівниками закладів післядипломної освіти, які мають ліцензію на діяльність у сфері підвищення кваліфікації, структурних підрозділів закладів вищої освіти, які мають акредитовані освітні програми, є педагогічні, науково-педагогічні та/або наукові та інші працівники.	
6. Стажування передбачає набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань.	
Стажування здійснюється на базі провідних інноваційних підприємств, в наукових, науково-дослідних, науково-методичних установах, організаціях, провідних закладах освіти як в межах країни, так і за кордоном.	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
Результати стажування можуть визнаватися як підвищення кваліфікації.	
7. Післядипломна освіта у сфері охорони здоров'я включає: інтернатуру; лікарську резидентуру.	
Інтернатура проводиться в університетах, академіях, інститутах, наукових установах, закладах охорони здоров'я, визнаних центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я як бази інтернатури, і є обов'язковою формою первинної спеціалізації осіб за лікарськими та провізорськими спеціальностями для отримання кваліфікації лікаря-спеціаліста або провізора-спеціаліста.	
Лікарська резидентура проводиться в університетах, академіях, інститутах, наукових установах, закладах охорони здоров'я, визнаних центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я як бази лікарської резидентури, і є формою спеціалізації лікарів-спеціалістів за певними лікарськими спеціальностями для отримання кваліфікації лікаря-спеціаліста згідно з переліком лікарських спеціальностей, затвердженим центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я.	

8. Особливості підвищення кваліфікації в певній галузі (сфері діяльності) визначаються законодавством.	
Стаття 10. Професійне навчання	Безперервне професійне навчання дорослих (ст.10) 1. Безперервне професійне навчання дорослих - набуття та удосконалення професійних знань, умінь та навичок дорослою особою відповідно до її покликання і здібностей, спрямоване на формування високого професіоналізму, майстерності, сучасного економічного мислення, вміння працювати в нових економічних умовах та забезпечення на цій основі високої продуктивної праці та ефективної зайнятості. 2. Безперервне професійне навчання дорослих здійснюється шляхом неформальної та інформальної освіти. 3. За результатами неформального навчання особі може видаватися довідка, в якій зазначаються професія (спеціальність), кваліфікація, за якою здійснювалось навчання, напрям підвищення кваліфікації, терміни навчання. 4. Результати неформального навчання за робітничими професіями підтверджуються у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. 5. Професійне навчання працівників та тимчасово безробітних громадян України здійснюється у порядку, передбаченому законодавством про зайнятість населення України. <i>Роліон Колишко, Олена Лазоренко</i>
1. Засади професійного навчання визначаються законом.	
Стаття 11. Безперервний професійний розвиток 1. Безперервний професійний розвиток - це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття певного рівня освіти та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності.	Перенести Стаття 11. Безперервний професійний розвиток у РОЗДІЛ IV. Неформальна і спонтанна освіта та навчання дорослих <i>Олена Лазоренко</i>
2. Безперервний професійний розвиток особи може здійснюватися шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, підвищення	

кваліфікації та у будь-яких інших видах і формах професійного зростання.	
3. Накопичення визнаних результатів навчання у формальній, неформальній та/або інформальній освіті може бути підставою для присвоєння професійних (зокрема, часткових) та здобуття повних освітніх кваліфікацій.	
4. Держава сприяє формуванню та розвитку будь-яких інших складників освіти дорослих, передбачених законодавством, запропонованих суб'єктом освітньої діяльності або самостійно визначених особою.	
Стаття 12. Професійні стандарти	<i>Статтю 12 «Професійні стандарти» пропонується виключити оскільки наразі в Україні є достатня нормативна база, що регулює питання розроблення професійних стандартів та внесення змін до них⁵ (Постанова КМУ від 31 травня 2017 р. № 373 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів» (http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2017-п); Наказ Мінсоцполітики від 22.01.2018 № 74 «Про затвердження Методики)</i> Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
Професійний стандарт – затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій та розроблення стандартів за відповідними рівнями освіти.	
Професійні стандарти спрямовані на:	
- підвищення ефективності роботи з управління трудовим потенціалом та підвищення якості праці;	
- визначення посадових обов'язків працівників, планування їхнього професійного зростання;	

- підвищення ефективності системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, у тому числі шляхом неформального навчання;	
- підбір, розміщення та використання кадрів;	
обґрунтування рішень, що ухвалюються під час проведення атестації працівників тощо.	
Стаття 13. Освітні програми	Вилучити <i>Роліон Колишко</i>
1. Типи освітніх програм: акредитовані освітні програми; освітні програми неформальної освіти; публічно визнані освітні програми.	
1) Надання освітніх послуг за акредитованими освітніми програмами здійснюється в системі формальної освіти.	
Розроблення таких програм та їх акредитація здійснюється у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.	
2) Освітні програми неформальної освіти – програми, орієнтовані на особисті потреби та інтереси особи у сфері професійної діяльності, певній галузі знань, науки або мистецтва, спрямовані на розширення культурного світогляду чи набуття знань і компетентностей, необхідних для кар’єрного зростання, побуті та сфері міжособистісного спілкування тощо.	
Освітні програми неформальної освіти, їх зміст, форми і тривалість навчання визначаються закладами освіти (установами, організаціями), фізичними особами, що надають освітні послуги, з урахуванням інтересів споживачів освітніх послуг.	

3) Публічно визнані освітні програми – це освітні програми неформальної освіти, що визнаються ринком праці (роботодавцями відповідної галузі), і за результатами яких присвоюється професійна кваліфікація у порядку встановленому постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій.	
2. Освітня програма певного рівня формальної освіти розробляється на основі відповідного стандарту (за наявності).	
Вимоги до освітніх програм формальної освіти визначаються законодавством.	
Стаття 14. Надавачі послуг в системі освіти дорослих	<i>Провайдери надання послуг в системі освіти дорослих (ст. 14) потребує свого уточнення як з точки зору закріплення переліку провайдерів, що можуть надавати послуги у сфері освіти дорослих, так і з точки зору їх категоризації. Доцільним вважається закріпити рівність прав і обов’язків державних і приватних провайдерів на законодавчому рівні, що має проявлятися, зокрема, у рівних можливостях доступу до державних і приватних ресурсів фінансування визначених програм освіти дорослих.</i> <i>Роліон Колишко</i> Провайдери в системі освіти та навчання дорослихє рівними.... <i>Олена Лазоренко</i>
1. Надання освітніх послуг в системі освіти дорослих здійснюють: заклади освіти, що забезпечують здобуття формальної освіти (заклади загальної середньої, професійної, (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти, наукові установи);	
заклади післядипломної освіти, інші заклади освіти, установи, організації, підприємства, що надають освітні послуги у сфері післядипломної освіти;	

заклади, установи, організації, що надають послуги неформальної освіти;	
інші юридичні та фізичні особи.	
Заклади освіти, установи що надають послуги в системі формальної освіти, отримують ліцензію на відповідну діяльність та здійснюють акредитацію відповідних освітніх програм.	
2. Заклад, установа, організація, підприємство, що надають послуги у сфері освіти дорослих можуть мати статус бюджетної установи, неприбуткового закладу, прибуткового закладу (установи, організації).	
3. Залежно від засновника. заклад, установа, організація, підприємство, що надають послуги у сфері освіти дорослих можуть мати держану, комунальну, приватну чи корпоративну форму власності.	
4. Заклад, установа, організація, підприємство, що надає послуги у сфері освіти дорослих може на договірних засадах об'єднуватися з іншими юридичними особами, створюючи освітні, освітньо-культурні, освітньо-виробничі та інші об'єднання, кожен із учасників якого зберігає статус юридичної особи.	
5. При будь-якому закладі, установі, організації, підприємстві може бути створено підрозділ, що надає послуги у сфері освіти дорослих.	
6. Статус, організаційно-правова форма, тип, структура та інші особливості закладів, установ, організацій, які надають освітні послуги у сфері освіти дорослих, завдання та принципи їх діяльності визначаються засновником і зазначаються в установчих документах.	
Установчі документи закладів освіти, установ, організацій, що надають послуги у сфері освіти дорослих, не можуть суперечити законодавству.	
7. Заклади післядипломної освіти Заклади післядипломної освіти – це спеціалізовані заклади освіти, що надають послуги з підвищення кваліфікації, освітні послуги в сфері освіти дорослих, виконують організаційні, методичні та інші функції передбачені установчими документами.	
Статус, структура та особливості діяльності закладів післядипломної освіти визначаються установчими документами.	

Стаття 15. Доступ до освіти дорослих Прийом на навчання в системі освіти дорослих для здобуття формальної освіти здійснюється відповідно до вимог, встановлених центральним органом виконавчої влади з питань освіти і науки для здобуття відповідного рівня освіти.	
Вимоги щодо допуску до оволодіння освітніми програмами в системі неформальної освіти встановлює надавач відповідних послуг.	
Вимоги до періодичності, тривалості, змісту програм підвищення кваліфікації, стажування, професійного навчання для регульованих професій визначаються відповідними центральними органами виконавчої влади, в інших випадках – надавачем таких освітніх послуг за погодженням із замовником.	
	РОЗДІЛ IV. Неформальна і спонтанна освіта та навчання дорослих Стаття 1. Неформальне навчання дорослих. Це навчальний процес, який переважно відбувається поза навчальними закладами, у межах робочого місця, у приміщеннях провайдерів такої освіти, яке не приводить до присвоєння певної кваліфікації, але має визначені часові обмеження та є структурованим щодо використання ресурсів (тобто визначаються цілі, завдання навчання, його структура та подається характеристика результатів навчання). <i>Олена Лазоренко</i> Варіант 1. Стаття 2. Спонтанне (інформальне) навчання дорослих. Це навчання у результаті повсякденної роботи та спілкування, спонтанне навчання не є структурованим щодо цілей навчання, часових обмежень або форм проведення, також , як й під час неформальної освіти і навчання, її учасники не здобувають певної офіційної освітньої кваліфікації.

	<i>Олена Лазоренко</i> Варіант 2. Інформальна освіта (самоосвіта) «Інформальна освіта (самоосвіта) - це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям». (ч. 4 ст. 8 Закону України «Про освіту») Відповідно до ч. 5 цієї статті, «результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством». <i>Олена Лазоренко (Прим.2 в кінці таблиці)</i> Стаття 3. Цілі неформальної і спонтанної освіти та навчання дорослих Основні цілі неформальної освіти та навчання дорослих (включаючи безперервне професійне навчання) базується на державній освітній політиці, .. Означені цілі повинні створити справедливі, ефективні, підзвітні та прозорі політики та програми, умови реалізації неформальної освіти та навчання дорослих, які будуть сприяти: 1. задоволення навчальних потреб тих дорослих осіб, які навчаються; до кола таких осіб можуть належати молодь, люди середнього та літнього віку в Україні, які мають навчальні потреби; 2. покращення сприйняття тими, хто навчається, процесу навчання; 3. інвестиціям роботодавців в процес навчання; 4. підвищення рівності доступу для всіх; 5. надання навчання, яке відповідає потребам роботодавців та тих, хто навчається; 6. розвивати ключові компетенції для навчання впродовж життя, серед яких грамотність, мовна компетентність, математична
--	---

компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії, цифрова компетентність, особиста, соціальна та навчальна компетентність, громадянська компетентність, підприємницька компетентність, компетентність культурної обізнаності та самовираження.

Олена Лазоренко (Прим.3 у кінці таблиці)

Стаття 4. Структура неформальної освіти і навчання дорослих
Структура неформальної освіти і навчання дорослих включає:

1. учасників неформальної освіти і навчання дорослих, включаючи учасників безперервного професійного навчання;
2. провайдерів неформальної освіти і навчання дорослих, включаючи безперервне професійне навчання;
3. навчання за програмами, де визначаються цілі, завдання навчання, його структура та подається характеристика результатів навчання і яке не приводить до присвоєння певної кваліфікації, **і яке не потребує від провайдерів** неформальної освіти і навчання державної ліцензії на цей вид діяльності.

Олена Лазоренко

Стаття 5. Зв'язок між формальною та неформальною освітою та навчанням дорослих

- 1.Провайдери, які надають формальну, базову освітню програму, можуть пропонувати програми неформального навчання дорослих;
- 2.Усі провайдери неформальної освіти, не залежно від форми власності, є рівними.
3. Порядок визнання компетенцій, отриманих завдяки неформальній, спонтанній (інформальній) освіті та навчання, відбувається у порядку встановленим цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Олена Лазоренко

	Стаття 6. Інформування і консультування з громадськістю та іншими зацікавленими сторонами 1. Установи чи організації громадянського суспільства, уповноважені Міністерством освіти і науки України, повинні координувати надання інформації про неформальну освіту та навчання дорослих, про програми навчання провайдерів неформального навчання, можливості фінансування неформальної освіти та навчання дорослих в Україні та в світі, проводити консультації з цих питань. 2. Установи чи організації громадянського суспільства, уповноважені місцевим самоврядуванням та державними адміністраціями, організують інформування громадськості щодо програм, провайдерів та можливостей фінансування для неформального навчання дорослих. 3. Провайдери неформальної освіти та навчання дорослих оприлюднюють актуальну інформацію про доступну неформальну освіту та програми навчання дорослих, що фінансується з державного та/або місцевого бюджету. <i>Олена Лазоренко</i> Стаття 7. Забезпечення якості неформальної освіти та навчання дорослих 1. Відповідальність за якість неформальної освіти та навчання дорослих несе провайдер (постачальник послуг) неформальної освіти та навчання дорослих. 2. Якість неформальної освіти та навчання дорослих забезпечується через його моніторинг, дослідження та самооцінку та добровільну зовнішню оцінку неформальної освіти та навчання дорослих. 3. Самооцінка неформальної форми навчання дорослих та провайдерів послуг з навчання, що фінансується з державного та/або місцевого бюджету, здійснюється провайдером освіти та
--	---

	навчання шляхом вільного вибору напрямків самооцінки, методології, аналізу результатів самооцінки та прийняття рішень щодо поліпшення своєї діяльності. 4. Порядок проведення зовнішньої оцінки неформальної форми навчання дорослих та провайдерів такого навчання та освіти, що фінансуються з державного та/або місцевого бюджету, визначається установою, яка здійснює права та обов'язки власника державних та місцевих провайдерів неформального навчання. <i>Олена Лазоренко</i> Стаття 8. Визнання компетенцій, набутих за рахунок неформальної та спонтанної (інформальної) освіти та навчання. 1. Загальна чи спеціальна компетентність, отримана в результаті неформальної або спонтанної (інформальної) освіти, може бути визнана як закінчена частина програми формальної освіти у порядку, встановленому законодавством, або в рамках здобуття певної освітньої кваліфікації за навчальною програмою у порядку, встановленому навчальним закладом (на рівні середньої школи, базової професійної або вищої освіти) або наукової установи. 2. Загальна чи специфічна компетенція, отримана в результаті неформального або спонтанного (інформального) навчання, може бути визнана та узаконена у порядку, встановленому законодавчими актами, як компетенція, необхідна для виконання роботи чи функції, передбаченої законом. 3. Загальна чи специфічна компетентність, отримана в результаті неформальної і спонтанної (інформальної) освіти та навчання, може бути визнана та легітимізована як кваліфікація, яка відповідає певному рівню, зазначеному в Національній рамці кваліфікації в Україні.
--	---

	<i>Олена Лазоренко</i> Стаття 9. Перенести\додати сюди Стаття 11. Безперервний професійний розвиток <i>Олена Лазоренко</i> Стаття 10. Європейська кредитно-трансферна системи для навчання протягом життя (сегмент навчання та освіти дорослих). <i>Олена Лазоренко</i> (Прим4.в кінці таблиці)
Розділ IV. Учасники освітнього процесу освіти дорослих	Розділ V. Учасники процесу освіти та навчання дорослих <i>Олена Лазоренко</i>
Стаття 16. Учасники освітнього процесу освіти дорослих	<i>Учасники освітнього процесу освіти дорослих</i> (ст. 16) потребує свого доповнення за рахунок введення до складу зазначених учасників «роботодавців». <i>Родіон Колишко</i>
Учасниками системи освіти дорослих є:	
особи, які навчаються в системі освіти дорослих;	
педагогічні і науково-педагогічні працівники;	
	Роботодавці <i>Родіон Колишко</i>
інші працівники закладів та установ системи освіти дорослих;	
інші фізичні особи, які надають освітні послуги неформальної освіти.	
Працівники підприємств, установ, організацій, що залучаються до професійного навчання в якості інструкторів, майстрів виробничого навчання та керівників практики, стажування тощо.	
Стаття 17. Права та обов'язки осіб, які навчаються в системі освіти дорослих	

1. Права та обов'язки осіб, які навчаються в системі освіти дорослих, визначаються Конституцією України, чинним законодавством, іншими нормативно-правовими актами, установчими документами закладів, установ і організацій, що надають послуги у сфері освіти дорослих, договорами про надання освітніх послуг.	
Стаття 18. Права та обов'язки працівників системи освіти дорослих	
Права та обов'язки педагогічних, науково-педагогічних, наукових, інженерно-технічних, навчально-допоміжних, адміністративних та інших працівників визначаються чинним законодавством, відповідними нормативно-правовими актами, установчими документами , трудовими договорами та цивільно-правовими угодами.	
Стаття 19. Права та обов'язки юридичних та фізичних осіб, які надають освітні послуги неформальної освіти	
Права та обов'язки юридичних та фізичних осіб, які надають освітні послуги неформальної освіти, визначається Законом України «Про підприємництво та підприємницьку діяльність».	
Розділ V. Освітній процес в системі освіти дорослих	
Стаття 20. Форми та види навчання в системі освіти дорослих	
1. Основними формами здобуття освіти в системі формальної освіти дорослих є:	
інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева);	
індивідуальна (на робочому місці (на виробництві));	
дуальна.	
Форми навчання можуть поєднуватися.	
Особливості застосування форм здобуття освіти для різних рівнів освіти визначаються спеціальними законами.	
2. Види навчальних занять в системі формальної освіти дорослих визначаються законодавством про освіту.	
3. Форми здобуття освіти та види занять в системі неформальної освіти дорослих визначає надавач відповідних освітніх послуг.	
Стаття 21. Підтвердження та визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти	

1. Результати навчання, здобуті шляхом неформальної освіти можуть визнаватися в системі формальної освіти на всіх її рівнях.	Варіант 1. Результати навчання, здобуті шляхом неформальної освіти можуть визнаватися в системі формальної освіти на всіх її рівнях у порядку, визначеному законодавством. <i>Родіон Колишко</i> Варіант 2. Результати навчання (тобто загальна чи спеціальна компетентність), отримана в результаті неформальної або спонтанної (інформальної) освіти, може бути визнана як закінчена частина програми формальної освіти у порядку, встановленому законодавством, або в рамках здобуття певної освітнього кваліфікації за навчальною програмою у порядку, встановленому навчальним закладом (на рівні середньої школи, базової професійної або вищої освіти) або наукової установи. <i>Олена Лазоренко</i>
Результати навчання, здобуті шляхом інформальної освіти (самоосвіти) визнаються в системі формальної освіти на окремих її рівнях: загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти (для здобуття повної загальної середньої освіти).	Результати навчання, здобуті шляхом інформальної освіти (самоосвіти) визнаються в системі формальної освіти на окремих її рівнях: загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти). <i>Родіон Колишко</i> Об'єднати визнання результатів неформального та спонтанного навчання, (див. попередній коментар) <i>Олена Лазоренко</i>
Таке визнання здійснюється закладом освіти шляхом атестації відповідно до вимог стандарту певного рівня освіти.	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
Стандарти освіти можуть містити особливі вимоги щодо атестації осіб, які здобули освіту шляхом неформальної та інформальної освіти.	

За результатами такого визнання можливе присвоєння освітньої та/або професійної (повної чи часткової) кваліфікації.	
У такому випадку видається документ про здобутий рівень освіти, в якому зазначаються особливості його здобуття (шляхом неформальної чи самоосвіти), результати атестації та присвоєна(і) кваліфікація(ї).	
Інформація про присвоєний освітній рівень здобутий шляхом неформальної чи інформальної освіти подається закладом освіти до Єдиної державної бази з питань освіти в установленому порядку.	
2. Результати навчання, здобуті шляхом неформальної чи інформальної освіти в системі вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти визнаються акредитованими кваліфікаційними центрами у порядку, визначеному постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій.	
За результатами такого визнання може бути присвоєно повну чи часткову професійну кваліфікацію, про що видається відповідний сертифікат.	
На основі накопичення декількох часткових професійних кваліфікацій може бути присвоєно повну професійну кваліфікацію.	
Порядок визнання професійних кваліфікацій та інформація, що має міститися в сертифікаті про присвоєння професійної кваліфікації визначається постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій.	
Інформація про присвоєні професійні кваліфікації подається уповноваженими закладами до реєстру кваліфікацій у порядку визначеному постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій.	
3. Особливості визнання результатів неформальної чи інформальної освіти в певній галузі визначаються відповідним центральним органом виконавчої влади.	
4. Особливості визнання результатів неформальної чи інформальної освіти за регульованими професіями визначається законодавством .	

5. Роботодавець має право самостійно оцінювати результати навчання, здобуті особою шляхом неформальної чи інформальної освіти та приймати рішення про їх визнання як відповідної професійної кваліфікації (повної чи часткової).	
У такому випадку, визнання професійної кваліфікації (повної чи часткової) не потребує видання відповідного сертифіката і не поширюється за межі підприємства.	
Стаття 22. Документи про здобуття освіти в системі освіти дорослих	
1. Документи про здобуття певного рівня освіти видаються в установленому законодавством порядку.	
У разі визнання в системі формальної освіти результатів навчання здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти в документі про освіту зазначаються особливості такого навчання.	
Розділ VI. Фінансування	
Стаття 23. Фінансування системи освіти дорослих	
1. Держава створює умови для забезпечення фінансування здобуття особою освіти впродовж життя, професійного навчання та удосконалення, особистого розвитку.	
2. Особливості фінансування освіти різних рівнів визначаються спеціальними законами.	
3. Фінансово-господарська діяльність закладів освіти в системі формальної освіти здійснюється відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про (професійну) професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність» цього закону та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність навчальних закладів у цій сфері.	
4. Основними джерелами фінансового забезпечення освіти дорослих є:	
державний бюджет;	
місцеві бюджети;	

плата за надання освітніх та інших послуг відповідно до укладених договорів;	
плата за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані на замовлення підприємств, установ, організацій, інших юридичних та фізичних осіб;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;	Вилучити <i>Родіон Колишко</i>
гранти вітчизняних і міжнародних організацій;	
дивіденди від цінних паперів, відсотки від депозитів і розміщення коштів спеціального фонду на поточних рахунках банків державного сектору;	
добровільні внески у вигляді коштів, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, одержаних від підприємств, установ, організацій, фізичних осіб;	
кредити на розвиток навчальних закладів усіх рівнів та здобуття освіти;	
інші джерела, не заборонені законодавством.	
5. Заклади освіти самостійно розпоряджаються надходженнями від провадження господарської та іншої діяльності, передбаченої їхніми установчими документами.	
6. Інші провайдери системи освіти дорослих, що надають освітні послуги шляхом неформальної освіти (юридичні та фізичні особи) мають право отримувати фінансування з державного та місцевих бюджетів для виконання замовлень з надання освітніх послуг на умовах конкурсу (тендеру), визначених замовником таких послуг – відповідним центральним органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, їх уповноваженими особами.	
Стаття 24. Державно-приватне партнерство у сфері освіти дорослих	
1. Правові засади державно-приватного партнерства в системі освіти дорослих визначені Конституцією України, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України «Про державно-приватне партнерство», цим Законом, іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.	

2. Державно-приватне партнерство в системі освіти дорослих здійснюється на основі договорів між органами державної влади та приватними партнерами, які укладаються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.	
3. Державно-приватне партнерство в системі освіти дорослих може передбачати:	
спільне фінансування закладів освіти, а також юридичних і фізичних осіб, які провадять таку освітню діяльність;	
утворення та/або спільне фінансування і розвиток баз практичної підготовки;	
утворення та/або спільне фінансування і експлуатацію інноваційних підприємств (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) на базі існуючих закладів освіти, закладів культури, установ тощо;	
розроблення і розвиток сучасних технологій освіти, навчання;	
професійно-практичну підготовку;	
запровадження спільних програм фінансування підготовки фахівців тощо;	
здійснення заходів щодо соціального захисту та поліпшення житлових умов працівників системи освіти та здобувачів освіти.	
Розділ VII. Міжнародне співробітництво в системі освіти дорослих	
Стаття 25. Державна політика щодо міжнародного співробітництва в сфері освіти дорослих	
1. Державна політика щодо міжнародного співробітництва в сфері освіти дорослих спрямована на створення єдиного міжнародного та європейського освітнього простору, поглиблення міжнародного співробітництва за рахунок розширення участі закладів освіти та інших учасників системи освіти дорослих у проектах міжнародних організацій та співтовариств.	

2. Держава сприяє розвитку співробітництва закладів освіти та інших провайдерів системи освіти дорослих на дво- і багатосторонній основі з міжнародними організаціями та установами на таких засадах:	
пріоритету національних інтересів;	
збереження та розвиток інтелектуального та духовного потенціалу нації;	
системного і взаємовигідного характеру співробітництва.	
Стаття 26. Міжнародна діяльність закладів освіти та інших провайдерів системи освіти дорослих	
1. Заклади та інші провайдери системи освіти дорослих беруть участь у міжнародному співробітництві в сфері освіти дорослих у порядку визначеному законодавством.	
2. Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації і стажування іноземних громадян в Україні та громадян України за кордоном, педагогічна і науково-дослідна робота громадян України за кордоном здійснюються за міждержавними договорами, договорами між центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування та відповідними органами іноземних держав, а також за прямими договорами, укладеними закладами освіти та іншими провайдерами системи освіти дорослих з іноземними громадянами й іноземними юридичними особами згідно з чинним законодавством.	
Розділ VIII. Прикінцеві і перехідні положення Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування. Закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, застосовуються у частині, що не суперечать цьому Закону.	

Прим.1. Олена Лазоренко про уточнення назви.

Проект ЗУ має назву «Про **освіту** дорослих» (у версії від 4.01.19). Пропонується уточнити цю назву на таку: *проект ЗУ «Про освіту та навчання дорослих»*

Аргументи на користь уточнення назви:

1. В Україні є зобов'язання щодо імплементації норм Угоди про асоціацію з ЄС у рамках також гармонізації українського та європейського. В ЄС консолідована політика у секторі навчання дорослих має назву «Європейський порядок денний щодо **навчання дорослих**»¹⁴ (англ. The European Agenda for Adult Learning (EAAL)). Також існують ціла низка міжнародних документів, які роблять акцент саме на «навчанні дорослих» або на «освіті та навчанні дорослих» як складової навчання протягом життя. Це ст. 433 Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС та пріоритету 18 Східного Партнерства до 2020 р; ЮНЕСКО Hamburg Декларація, 1997 та Belem Платформа Дій 2009, ЮНЕСКО Рекомендації з питань навчання та освіти Дорослих 2015; Цілі Сталого Розвитку до 2030 (ЦСР №4) від 2015р.
2. Терміни «освіта дорослих» та «навчання дорослих» мають різне змістове навантаження. Якщо у проблематиці «освіти» робиться наголос на власне **освіту та виховання** (обидва яке перекладається англ. терміном «education»), то проблематика **навчання дорослих** (Adult Learning) включає також напрямок **розвитку**, який притаманний неформальному та спонтанному навчанню дорослих. Пропонуються наступні визначення термінів: **Освіта дорослих** - складова навчання впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. **Навчання дорослих** – це процес особистого та професійного розвитку дорослої людини, спрямований на забезпечення здоров'я та благополуччя дорослої людини, її працевлаштування, залучення до активного соціального і суспільного життя, сприяння економічному розвитку суспільства.
3. У національному законодавстві існує визначення терміну «**неформальне навчання дорослих**» у ЗУ «Про професійний розвиток працівників».
4. Рекомендації з питань навчання та освіти дорослих (RALE) є знаковим зобов'язанням держав-членів ЮНЕСКО (Україна є членом) щодо сприяння та зміцнення навчання та виховання дорослих (ALE). Прийнятий у 2015 році, RALE визначає принципи та цілі для ALE, а також визначає конкретні способи, якими країни можуть досягти прогресу. Див. <http://uil.unesco.org/adult-education/unesco-recommendation/unesco-recommendation-adult-learning-and-education-2015>
5. За визначенням ЮНЕСКО «Рекомендацій з питань навчання та освіти дорослих», 2015 (п.8) в укр. неофіційному перекладі «Метою навчання і освіти дорослих є забезпечення людей необхідними можливостями для здійснення і реалізації своїх прав і контролю над їхніми долями. Воно (навчання дорослих) сприяє особистому та професійному розвитку, тим самим підтримуючи більш активну залученість дорослих до свого суспільства, громади та середовища. Це сприяє сталому та всеохоплюючому економічному зростанню та перспективам гідної праці. Таким чином, воно є найважливішим інструментом у подоланні бідності, покращенні здоров'я та благополуччя та сприянні сталому розвитку суспільства».

Прим2. Олени Лазоренко щодо трактувань Спонтанне (інформальне) навчання дорослих. Цей термін належить до нових термінів і понять, які залишаються дискусійним та не дуже зрозумілим для вітчизняного освітянського середовища. Згідно з ч. 4 ст. 8 Закону України «Про освіту», «інформальна освіта (самоосвіта) - це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям». Відповідно до ч. 5 цієї статті, «результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством». Наприклад, зустрічаються трактування, що у поняттях «самоосвіта» і «самоорганізоване здобуття компетентностей» «само» означає, що людина може сама обирати освітню програму з тих, які їй хтось (надавач освітніх послуг, безпосередній керівник) запропонує. Це абсолютно не відповідає наведеному у Законі визначенню і розумінню цих понять як в Україні, так і в Європі.

¹⁴ European Union (2011). Official Journal of the European Union: Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2011.372.01.0001.01.ENG

Так, згідно із Освітнім глосарієм ЮНЕСКО спонтанне (інший переклад терміну на укр. мову як - інформальне) навчання охоплює **НЕінституалізовані** форми здобуття освіти і певної компетентності, і навчальний процес може відбуватися у сім'ї, на робочому місці, у місцевій громаді, у повсякденному житті на самостійній, сімейній або соціальній основі (<http://uis.unesco.org/en/glossary>).

Відповідно до словника термінології європейської політики у сфері освіти і навчання, спонтанне навчання є навчанням в результаті повсякденної діяльності, пов'язаної з роботою, сім'єю або дозвіллям. Воно не організовано та не структуровано з погляду цілей, часу або підтримки навчання (<https://europass.cedefop.europa.eu/education-and-training-g...>). <https://europass.cedefop.europa.eu/education-and-training-glossary?fbclid=IwAR1a9IUZwXwFa6kj5rifQjZpdug4yoUdYBAkLWvvL8mQw-qt6CwjQCHGNIs>

Прим3. Додаткові аргументи «за» щодо пропозиції Олени Лазоренко (яка викликала дискусію з державними експертами з освіти дорослих 14.01.2019) щодо включення у проект ЗУ необхідності розвивати ключові компетенції для навчання дорослих, такі як «**грамотність**», «**мовна компетентність**», «компетентність культурної обізнаності та самовираження» тощо. Ситуація з базовими компетенціями у Польщі зараз. Даних щодо України у мене, на жаль, немає... Можливо вони кращі, аніж у Польщі, але не думаю, що суттєво.

«На сьогодні 40% поляків не розуміє того, що читає, а ще 30% розуміє частково. Кожен десятий випусник початкової школи не вміє читати. Аж 10 мільйонів поляків (приблизно 25%) не мають вдома жодної книжки. Функціональним анальфабетом є кожен шостий магістр у Польщі. 6,2 мільйонів поляків знаходяться поза культурою письма, тобто не прочитали НІЧОГО, навіть статті у жовтій пресі. 40% поляків має проблеми з прочитанням розкладу руху чи прогнозу погоди. Ці дані настільки неймовірні, що аж забавні. Однак вони наповнюють почуттям небезпеки (загрози). Досліджуючи статистику ми бачимо, що кількість читаючих зменшується, фактично, у всіх європейських країнах. Є маленькі острівці, де росте, та, на жаль, загалом ситуація погана. Читає Скандинавія і Голландія. У країнах центральної та південної Європи спад кількості читаючих просто катастрофічний, до них належать перед усім: Греція, Угорщина, Італія.»

Промова Кшиштофа Варліковського, голови журі Європейської Книжкової Нагороди 5 грудня 2018 в Європейському Парламенті. Джерело: <https://telegra.ph/fhjk-01-11?fbclid=IwAR1ro-3zbHNM38QyI9AHm-ob53n6VXfII4IF8WidRgqSP3zw-apsQj6d-84>

Прим4. Олена Лазоренко Про методичні рекомендації відносно запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (Лист МОН № 1 / 9-119 від 26.02.10 року). В даний час існує більш сучасний документ Керівництво Користувача ECTS, версія 2015 роки (ECTS USERS 'GUIDE. - European Union, 2015. Вона істотно відрізняється, по суті, від версії 2010 року МОН. Див. The European Credit Transfer and Accumulation System USERS 'GUIDE (ECTS) http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/docs/ects-users-guide_en.pdf Розрізняють Європейську кредитно-трансферну систему щодо вищої освіти (the Framework for Qualifications of the European Higher Education Area (QF-EHEA) та Європейську кредитно-трансферну систему щодо навчання протягом життя (European Qualifications Framework for Lifelong Learning of the EU (EQFLLL)). В останній по суті робиться акцент на навчанні дорослих. Обидві рамки використовують результати навчання для опису кваліфікацій (наприклад, бакалавр, магістр, доктор) і є сумісними один з одним, що стосується вищої освіти (цикли 1, 2 і 3 QF-EHEA відповідають рівням 6, 7 і 8 EQF-LLL). Про методичні рекомендації про запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (Лист МОН № 1 / 9-119 від 26.02.10 року). В даний час існує більш сучасний документ Керівництво Користувача ECTS, версія 2015 роки (ECTS USERS 'GUIDE. - European Union, 2015) з прикладами.